

20-03-2018, WHO/Oliver Schmoll

БЕЗБЕДНА ВОДА ЗА ПИЕЊЕ ВО ЕВРОПА?

СЗО за Европа и министерствата за здравство и за социјална заштита на Таџикистан соработуваат на проект финансиран од Финската држава за да го подобрат пристапот до безбедна вода за пиење во Таџикистан.

Честопати без да го знаат тоа, милиони луѓе во Европскиот регион на СЗО, пијат контаминирана вода. СЗО проценува дека секој ден, 14 лица умираат од заболувања со дијареа поради несоодветно водоснабдување, канализација и нехигиена (WASH).

Чиста и безбедна вода за пиење во домовите често е недостапна, особено за оние кои живеат во руралните средини. Во Регионот, 57 милиони луѓе немаат водовод во домовите, а 21 милион луѓе и понатаму немаат пристап до основните услуги за вода за пиење. Овие луѓе користат вода од незаштитени ископани бунари и извори, директно конзумираат површинска вода, или им се потребни повеќе од 30 минути за да соберат вода. Околу три четвртини од луѓето кои немаат пристап до основните услуги за вода за пиење живеат во руралните средини.

Во врска со здравјето, СЗО поставува глобални упатства за квалитетот на водата за пиење. Пристапот на постоење на план за безбедност на водата (WSP, water safety plan) е основен столб на овие упатства. СЗО смета дека WSPs се најделотворните средства за доследно обезбедување на сигурноста на снабдувањето со вода за пиење.

СЗО за Европа, преку Европскиот центар за животна средина и здравје (ЕСЕН, European Centre for Environment and Health) во Бон, Германија, работи со земјите за спроведување на насоките. ЕСЕН ги поддржува земјите да ги истражат и проценат состојбите за снабдување со вода за пиење и да дадат приоритет на она што треба да се направи за да се подобри квалитетот на водата и пристапот до безбедни услуги. Резултатите од овие активности стануваат дел од националните политики и мерки, што води до усвојување на WSP пристапот.

Проекти за безбедна вода во Србија и Таџикистан

Неодамнешните проекти на СЗО во Србија и Таџикистан ги истакнаа предизвиците со кои се соочуваат луѓето што живеат во руралните области во пристапот до безбедна вода за пиење. Во Таџикистан, на пример, 32% од руралното население нема пристап до основните услуги за вода за пиење.

За прашањето на безбедноста на водата, една третина од руралните системи за вода што се прегледани во Србија не ги исполнија стандардите за микробиолошкиот квалитет на водата за пиење, а повеќе од 60% биле изложени на можна контаминација од тоалети, канализација, одгледување на животни, обработување на земја, патишта, индустрија, ѓубре и други извори на загадување лоцирани во близина.

"Проценката на снабдувањето со вода во руралните средини на национално ниво создаде силна основа за идентификување на клучните закани за јавното здравје од водата за пиење", рече д-р Ференц Вичко, државен секретар во Министерството за здравство на Србија. "Резултатите од проценката, исто така, обезбедија цврсти аргументи за здравјето за да се направи задолжителен планот за безбедност на водата препорачан од СЗО, да се развијат акциски планови и да се подигне јавната свест".

Резултатите од истражувањето поддржано од СЗО во Србија обезбеди специфични препораки врз основа на факти за државните власти, а тие доведоа до ревидирани прописи. Земјата веќе има направено две клучни интервенции за подобрување на водоснабдувањето во мали размери. **Прво**, тоа додаде нова одредба во нацрт-законот за вода за пиење кој предвидува воведување и имплементација на задолжителни WSPs за да се обезбеди сигурно управување со снабдувањето со вода за пиење.

Второ, сè повеќе се применува регулатива за основање и сопственост на системите за водоснабдување (без оглед на големината) за да се обезбеди нивно управување од страна на овластени правни лица.

Во Таџикистан, СЗО обезбедува можности за опсежно градење на капацитети, преку поддршка за формирање на национален тим на потпомагачи на WSP, како и преку зајакнување на локалното искуство во развојот на WSPs преку тесно насочени пилот-проекти во руралните средини.

Резултатите од проектот за безбедна вода во Таџикистан вклучуваат интеграција на WSP-пристапот што го препорачува СЗО во нацрт-законот, како и посилен кадровски и лабораториски капацитет на земјата за надгледување на снабдувањето со вода и квалитетот на водата за пиење. Финансиран од Министерството за надворешни работи на Финска, проектот е заедно воден од Таџикистанското Министерство за здравство и социјална заштита и СЗО за Европа.

"Бев импресиониран што корисниците на вода во селото Сино (Таџикистан) го користеа своето слободно време за да ископаат педесет водоводни цевки од цврста почва и да го пренесат доводот од отворена река до заштитениот извор. Тоа беше одлична мотивација да продолжиме со нашата работа за безбедност на водата за пиење во Регионот," истакна г-ин Оливер Шмол, програмски менаџер за вода и клима во ЕСЕН.

Овие проекти, исто така, ги овластија оние што живеат во руралните средини. Во Србија, за прв пат, луѓето имаат информации за квалитетот на водата за пиење што ја консумираат. Тие, исто така, знаат дека имаат право да поднесат барање до локалните заедници за да го преземат управувањето со водоводите, во согласност со националното законодавство. Во Таџикистан, каде што СЗО ги обучи проектните заедници за принципите за планирање на безбедноста на водата, луѓето можат да ја преземат сопственоста за идентификување на ризиците од водоснабдувањето и да изнајдат соодветни мерки за нивно ублажување, поддржани од советите од локалните олеснувачи на WSP и инженерите за водоснабдување.

WSP пристап

WSP пристапот се фокусира на сеопфатна проценка на ризикот и управување со ризикот за да се осигура дека водата од одреден систем за снабдување е безбедна за пиење. WSPs идентификуваат хемиски и микробиолошки опасности од локална важност, вклучувајќи ги и начините преку кои тие опасности можат да навлезат во снабдувањето со вода. Тие ги покриваат сите чекори во снабдувањето со вода, од собирање до складирање, третман и испорака. Врз основа на ова, WSPs водат до подобро управување, работење, следење и јавно-здравствен надзор над водоснабдувањето.

Водство на Европската комисија

СЗО за Европа неодамна достави сеопфатни препораки до Европската комисија за планираната ревизија на Директивата за водата за пиење на Европската унија. Овие препораки детално опишуваат како заштитата на здравјето на луѓето од негативните ефекти од конзумирање на контаминирана вода за пиење треба да оди подалеку од мерењето на усогласеноста со стандардните параметри за квалитет на водата; тоа треба да вклучи усвојување на посоодветен пристап базиран на ризик за секој систем за водоснабдување. Основата на препораките на СЗО е WSP пристапот, кој обезбедува најефикасни средства за доследно обезбедување на сигурноста на снабдувањето со вода за пиење.

Светски ден на водата

Светскиот ден на водата, одбележан секоја година на **22 март**, дава можност за залагање за понатамошно делување за да се обезбеди постигнување на целите за одржлив развој (SDGs, Sustainable Development Goals) поврзани со WASH. СЗО работи на глобално, регионално и национално ниво во насока на намалување на смртните случаи и болести предизвикани од заболувања од водата и контаминација на водата и кон постигнување на универзален и правичен пристап до безбедна, одржлива и достапна вода за пиење за сите.

Глобални и регионални цели

Неколку од SDGs се однесуваат конкретно на безбедноста на водата и пристапот до неа. На пример, SDG 3.3 се обидува да се

бори против болестите кои се поврзани со водата; SDG 3.9 да се намали бројот на смртни случаи и болести од контаминација на водата; и SDG 6.1 да се постигне универзален и правичен пристап до безбедна и достапна вода за пиење за сите.

Во 2017 година, земјите-членки во Регионот се согласија со Декларацијата од Острава, обврзувајќи се да преземат активност за да обезбедат универзален, правичен и одржлив пристап до безбедна вода за пиење, канализација и хигиена за сите и во сите области, истовремено промовирајќи интегрирано управување со водните ресурси и повторна употреба на безбедно третирани отпадни води.

Во 1999 година, европските земји-членки го усвоија Протоколот за вода и здравје, кој е заеднички поддржан од СЗО за Европа и Економската комисија на Обединетите нации за Европа (UNECE). Протоколот придонесува за имплементирање на SDGs поврзани со водата и обврските од Декларацијата од Острава во Регионот. Тој обезбедува ефективна алатка за политиката, повикувајќи ги земјите да воспостават национални цели и планови за имплементација поврзани со WASH. До денес, 26 земји во Регионот го ратификуваа Протоколот. Во моментот, Србија е претседател на Бирото за Протоколот.

Загадување на водата и заболувања поврзани со водата

Потребна е понатамошна работа за целосно решавање на постојните празнини во WASH во Регионот, каде што епидемиите на болести поврзани со водата остануваат заедничка појава. Контаминација од природни супстанции како што се арсен и флуориди, како и супстанции од човекови извори како што се олово, нитрати и индустриски произведени хемикалии, се од значење на многу места.

Најчесто пријавени заразни болести поврзани со WASH во регионот се кампилобактериоза (бактериска гастроинтестинална инфекција), хепатит А (вирусно заболување на црниот дроб) и гијардијаза (ламблијаза), паразитна инфекција на тенкото црево, исто така позната како треска на дабар.

Достапните објавени податоци покажуваат дека приближно 18% од пријавените и истражуваните епидемии се поврзани со водата. Сепак, вистинската мера на заболувања поврзани со водата во

Регионот е непозната, а веројатно е и многу повисока отколку што сугерираат податоците.

Мај, 2018

Преземено од: WHO/EUROPE

Подготвил: Бранка Крстев, дипл. социјален работник